

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα, Τηλ.: 210 72 33 221-2, Fax: 210 72 33 217

Website: www.nchr.gr E-mail: info@nchr.gr

Συμβολή

στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού

Ιανουάριος 2020

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από σαράντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

**Συμβολή της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)
στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού
(Ιανουάριος 2020)**

1. Το παρόν αποτελεί τη συμβολή της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), στην κατάρτιση Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού (ΕΣΔ) στο πλαίσιο της λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ), σύμφωνα με το Άρθρο 17 (Αρμοδιότητες), παρ. 2, στ. ζ', του Ν. 4356/2015 που επιτάσσει τη σύνταξη ΕΣΔ κατά του Ρατσισμού, και περαιτέρω την παρακολούθηση της εφαρμογής του.

2. Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει και επικαλείται εκ νέου:

- την από 27.6.2018 επιστολή του Προέδρου της ΕΕΔΑ Γ.Σταυρόπουλου προς τη Γ.Γ. Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης Μ.Γιαννακάκη σχετικά με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας και τις βασικές αρχές που αυτό πρέπει να ακολουθεί (επισυνάπτεται).

- τη συμβολή της ΕΕΔΑ για τις εργασίες που αφορούν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού στη βάση θέσεων που ήδη έχει υιοθετήσει η Ολομέλειά της (Σεπτέμβριος 2017) (επισυνάπτεται).

3. Επανερχόμενη στις πάγιες θέσεις της, όπως έχουν διατυπωθεί και κατά την προηγούμενη θητεία του ΕΣΡΜ, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι το ΕΣΔ, πρέπει κατ' αρχάς να ανταποκρίνεται στις διατάξεις του ιδρυτικού του ΕΣΡΜ νόμου.

Εξ αυτού του λόγου, η ΕΕΔΑ προτείνει οι αρμοδιότητες που περιγράφονται στο άρθρο 17 του Ν. 4356/2015 να αποτελέσουν και τους βασικούς άξονες του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού ως ακολούθως:

Σκοπός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης είναι να συμβάλει κατά το μέγιστο δυνατό στους εξής στόχους:

1) στο σχεδιασμό πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας προς διασφάλιση της προστασίας ατόμων και ομάδων που στοχοποιούνται λόγω φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, κοινωνικής προέλευσης, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή χαρακτηριστικών φύλου.

2) στην επίβλεψη της εφαρμογής της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και της συμμόρφωσής της με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο.

3) στην προώθηση και το συντονισμό της δράσης των εμπλεκόμενων φορέων για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς και την ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών στα ζητήματα αυτά.

Οι στόχοι αυτοί θα διατρέχουν κάθε άξονα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και είναι οι ακόλουθοι:

1) Εκπόνηση μελετών, έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών και συστάσεων και πρόταση μέτρων για την πρόληψη και καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας και της διοικητικής πρακτικής στις διατάξεις του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου και τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών.

2) Σχεδιασμός και πρόταση πολιτικών κατά του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας για όλο το φάσμα της κυβερνητικής πολιτικής και της δημόσιας διοίκησης και ανάπτυξη πρωτοβουλιών για την προώθηση της εταιρικής - κοινωνικής ευθύνης των νομικών προσώπων για τα θέματα αυτά.

- 3) Μέριμνα για την προώθηση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ισότητας και του σεβασμού της ετερότητας μέσα από την τυπική εκπαίδευση.
- 4) Ανάλυση πρωτοβουλιών για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας.
- 5) Συγκέντρωση και αξιοποίηση στατιστικών στοιχείων σχετικά με το ρατσισμό και τη μισαλλοδοξία, με έμφαση στην υποχρέωση των αρμοδίων διοικητικών υπηρεσιών ως προς την παροχή των αιτούμενων στοιχείων.
- 6) Προώθηση της πρόληψης και της αντιμετώπισης της ρατσιστικής βίας, καθώς και της ενίσχυσης των μηχανισμών καταγραφής του φαινομένου.
- 7) Μέριμνα για την ευαισθητοποίηση των πολιτών για τα φαινόμενα του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας μέσα από τα ΜΜΕ, καθώς και για την καταγραφή και αντιμετώπιση της ρητορικής του μίσους στο δημόσιο λόγο.

3. Άλλωστε, όπως είχε επισημάνει η ΕΕΔΑ, η δράση του ΕΣΡΜ πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο συνεκτικής αποτίμησης και οριοθέτησης των ζητημάτων στα οποία αυτό καλείται να απαντήσει, στη βάση συγκεκριμένων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων.

Τούτο έχει καταγραφεί και επιβεβαιωθεί ως ανάγκη και από το ECRI (Εκθεση για την Ελλάδα, Πέμπτος κύκλος επιτήρησης, 24.2.2015, παρ. 74). Συγκεκριμένα αναφέρει: «Η εθνική στρατηγική θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να περιλαμβάνει μια ανάλυση της κατάστασης, επισκόπηση των υφιστάμενων μέτρων, των κενών και των αναγκών, καθώς και τις στρατηγικές συστάσεις για τον τρόπο αντιμετώπισής τους, συμπεριλαμβανομένων στόχων και μετρήσιμων δεικτών».

Με βάση τα ανωτέρω, η ΕΕΔΑ προβαίνει στις παρακάτω επί της αρχής παρατηρήσεις.

4. Ως προς την αναγκαία και οφειλόμενη γνώση και αξιολόγηση της επικρατούσας κατάστασης:

Τονίζεται ότι είναι κρίσιμη η διαρκής ενημέρωση του ΕΣΡΜ και συνακόλουθα σταθερή ανατροφοδότηση των δράσεων υλοποίησης του ΕΣΡ με βάση στοιχεία από την Αστυνομία, την Εισαγγελία κατά της Ρατσιστικής Βίας, το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, τον Συνήγορο του Πολίτη (συμπεριλαμβανομένου του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας).

Συμπληρωματικά το ΕΣΡΜ οφείλει να διαδρά με φορείς και εμπειρογνώμονες που εμπλέκονται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο με θέματα ρατσισμού και μισαλλοδοξίας. Όπως έχει επισημάνει η ΕΕΔΑ και στο παρελθόν, η σύνταξη ΕΣΔ δεν δύναται να πραγματοποιηθεί χωρίς την *ad hoc* συνδρομή προσωπικού που να διαθέτει την απαραίτητη εξειδίκευση και το οποίο να απασχολείται ειδικά για τα σχετικά θέματα. Η κατάλληλη αυτή στελέχωση θα επιτρέψει και την έγκαιρη ολοκλήρωση του ΕΣΔ.

5. Ως προς την οφειλόμενη αξιολόγηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου.

Οι σχετικές θέσεις - αποφάσεις της ΕΕΔΑ είναι προσβάσιμες και διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ: www.nchr.gr (βλ. και ειδικότερα, <http://www.nchr.gr/index.php/2013-04-03-10-23-48/2013-04-03-10-29-34>).

Οι σχετικές θέσεις – συστάσεις του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του <http://rvrn.org/>

Στην κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία η αξιολόγηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, υπό το πρίσμα και της οφειλόμενης συμμόρφωσης σε συστάσεις ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών (πχ ΟΑΣΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, Ηνωμένα Έθνη).

Ενδεικτικά υπενθυμίζονται:

α) η βελτίωση του ισχύοντος 82^A του Ποινικού Κώδικα ώστε να συμπεριλαμβάνονται πλην των πραγματικών και τα νομιζόμενα χαρακτηριστικά, οι περιπτώσεις πολλαπλών κινήτρων καθώς και οι υποστηρικτές ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

β) η επαναφορά του Άρθρου 361B του ΠΚ (προμήθεια αγαθών και υπηρεσιών)

γ) οι νέες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της δημόσιας διάδοσης, δημόσιας διανομής ή παραγωγής ή αποθήκευσης ρατσιστικού υλικού (κατά τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης).

δ) οι ρυθμίσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των υποστηρικτών ανθρωπίνων δικαιωμάτων (στην κατεύθυνση προτάσεων του ΟΑΣΕ, Ε.Ε. και ΟΜCΤ).

6. Ως προς τις προτάσεις δράσεων, για τα οποία πραγματοποιήθηκε μια αρχική συζήτηση κατά την πρώτη συνεδρίαση της δεύτερης θητείας του ΕΣΡΜ, η ΕΕΔΑ ενδεικτικά επισημαίνει τα ακόλουθα;

5.1. Την ιδιαίτερη σημασία της στόχευσης του Δημόσιου Τομέα και των υπηρεσιών του τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και σε επίπεδο καταστολής φαινομένων ρατσισμού και μισαλλοδοξίας. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντική η επικαιροποίηση και προγραμματισμένη υποχρεωτική επαναδιανομή και δημόσια ανάρτηση του φυλλαδίου του ΕΣΡΜ «Η Δημόσια Διοίκηση απέναντι στο Ρατσιστικό Έγκλημα». Για την αποτελεσματικότητα της δράσης αυτής, οφείλει να εξετασθεί η αξιοποίηση υπό το πρίσμα των αρμοδιοτήτων του ΕΣΡΜ φυλλαδίου για την εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης.

5.2. Ως προς τα πεδία της εκπαίδευσης / κατάρτισης, της ενημέρωσης και της ευαισθητοποίησης, ιδιαίτερα σε σχέση με το Άρθρο 17, παρ 2γ & 2δ, που επιτάσσει την προώθηση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, της ισότητας και του σεβασμού της ετερότητας μέσα από την τυπική εκπαίδευση, καθώς και πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργών, υπηρετούντων στα σώματα ασφαλείας και υπαλλήλων υπηρεσιών και φορέων του στενού και του ευρύτερου δημοσίου τομέα σε θέματα αντιμετώπισης του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας. Στο πλαίσιο αυτό και σε συνέχεια των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί από το ΕΣΡΜ, ιδιαίτερα στα ζητήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (μεθοδολογίας και περιεχομένου) είναι η κρίσιμη η στόχευση σε:

- εκπαιδευτικά σεμινάρια προς πρόσωπα που υπηρετούν σε σώματα ασφαλείας για την κατανόηση περιστατικών ρατσιστικού εγκλήματος και η διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου.

- εκπαιδευτικά σεμινάρια προς Εισαγγελικούς Λειτουργούς: ο ρόλος τους στη διερεύνηση του ρατσιστικού κινήτρου είναι καίριος. Είναι σημαντικό το ρατσιστικό κίνητρο να προκύπτει ήδη κατά την εισαγωγή της υπόθεσης και να διασφαλίζεται κατά την ποινική διαδικασία η αποτελεσματική συλλογή του προανακριτικού υλικού. Παρόλο που υπάρχουν Ειδικοί Εισαγγελείς για το Ρατσιστικό Έγκλημα, είναι αναγκαίο να εκπαιδευτούν όλοι οι Εισαγγελείς στα σχετικά θέματα, ώστε να διασφαλίζεται η ορθή αντιμετώπιση του φαινομένου σε όλη την Επικράτεια.

- Α' & Β' βάθμια εκπαίδευση: **ι)** εκπαιδευτικά σεμινάρια προς το εκπαιδευτικό προσωπικό για θέματα ρατσιστικού λόγου και συμπεριφορών, ιδιαίτερα ενδοσχολικού εκφοβισμού (bullying) με ρατσιστικό κίνητρο, **ii)** ενημέρωση σχολικής κοινότητας μέσω ημερίδων για θέματα σεβασμού της ετερότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, **iii)** αποτύπωση και δημόσια ενημέρωση ως προς τη διαδικασία καταγγελίας περιστατικών εκφοβισμού και παρενόχλησης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

- υπηρεσίες υγείας: εκπαιδευτικά σεμινάρια σε θέματα σεβασμού της ετερότητας, ιδίως σε θέματα που προκύπτουν από την εφαρμογή του ν. 4491/2017 (νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου) και την πλήρη ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας χωρίς διακρίσεις με σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.

5.3. Ως προς τα Μέσα Ενημέρωσης:

Ιδιαίτερα σημαντικό για την ΕΕΔΑ στην κατεύθυνση τόσο της ευαισθητοποίησης, όσο και της πρόληψης, είναι η συνεργασία με τους φορείς του δημοσιογραφικού κόσμου για την ενημέρωση, τα εκπαιδευτικά σεμινάρια, αλλά και η διάχυση μηνυμάτων σεβασμού της ετερότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στη κατεύθυνση της καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας. Ακόμη η στοχευμένη παρέμβαση με μηνύματα (τηλεοπτικά, ραδιοφωνικά ή στον έντυπο τύπο) στην κατεύθυνση αυτή.

5.4. Ως προς τη διάδραση του ΕΣΡΜ με το Κοινοβούλιο:

Η αντιμετώπιση του ρατσιστικού πολιτικού λόγου απαιτεί στοχευμένα και συστηματικά μέτρα. Η ΕΕΔΑ έχει επισημάνει στα κείμενά της την ανάγκη αντιμετώπισης του πολιτικού λόγου και της πολιτικής πράξης με ρατσιστικά χαρακτηριστικά. Σ' αυτήν την κατεύθυνση, θεωρεί εξέχουσας σημασίας τη σύσταση της Επιτροπής CERD του ΟΗΕ για τη λήψη μέτρων προκειμένου να διώκεται η προπαγάνδα και η υποκίνηση μίσους από πολιτικούς. Μάλιστα, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών έχει ζητήσει την παροχή στοιχείων για τη δίωξη και τον ποινικό κολασμό τέτοιων πράξεων.

Πέραν όμως αυτού, είναι απαραίτητη και η λήψη συγκριμένων πρωτοβουλιών εκ μέρους του Ελληνικού Κοινοβουλίου που να βρίσκονται σε σύνδεση με την απαραίτητη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα ρατσισμού και μισαλλοδοξίας, όπως η διοργάνωση στο Ελληνικό Κοινοβούλιο συγκεκριμένων συζητήσεων με αφορμή καθιερωμένες διεθνείς ημέρες που αφορούν τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον σεβασμό της ετερότητας μεταφέροντας το μήνυμα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με πρόσκληση σημαντικών προσωπικοτήτων (όπως πχ η Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης).